

LIETUVOS RESPUBLIKOS DARNIOJO TURIZMO PLĖTROS GAIRĖS**I SKYRIUS****BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Lietuvos Respublikos darniojo turizmo plėtros gairės (toliau – Gairės) nustato darniojo turizmo plėtros tikslus, siektinus rezultatus, skatinimo prioritetus ir priemones.

2. Gairės yra rekomendacinio pobūdžio dokumentas, kurio pagrindinis tikslas – didinti Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą, integruojant darnios plėtros principus į turizmo sektorių. Gairės taikomos viešajam ir privačiam turizmo sektoriui ir visoms turizmo sektoriaus suinteresuotoms šalims.

3. Jungtinių Tautų Pasaulinės turizmo organizacijos (toliau – PTO) ir Pasaulio kelionių ir turizmo tarybos duomenimis, šiuo metu turizmas yra trečias pagal dydį, po degalų ir statybų, ekonominis sektorius pasaulyje, kuris sukuria apie 10 proc. bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) pasaulyje. Turizmo sektoriuje pasaulyje dirba 1 iš 11 gyventojų, pajamos iš turizmo paslaugų eksporto 2015 m. sudarė 1,4 trilijono JAV dolerių arba 30 proc. pasaulinio paslaugų eksporto bei 7 proc. pasaulinio prekių ir paslaugų eksporto. Verta pastebėti, kad turizmo indėlis į pasaulio ekonomiką augo penkis metus iš eilės ir ne tik aplenkė bendrą ekonomikos augimą, bet ir augo sparčiau nei kitos svarbios pramonės šakos, pvz., automobilių gamyba, finansinės paslaugos ar sveikatos priežiūra. 2015 m. duomenimis Lietuvoje turizmas sudarė 19,6 proc. paslaugų eksporto ir 4,14 proc. prekių ir paslaugų eksporto.

4. Pasaulinė praktika rodo, jog, norint užtikrinti darniojo turizmo plėtrą, darniojo turizmo principai turi būti aiškiai apibrėžti bei nuosekliai ir logiškai integruoti, formuojant šalies teisinę ir reguliacinę sistemą, įskaitant turizmo plėtra susijusius įstatymus, įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) strateginius dokumentus (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, patvirtinta Vyriausybės 2013 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (toliau – Strategija), Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 238 „Dėl Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos turizmo plėtros programa), kt.), kitus teisės aktus bei teises įgalinimo priemones.

5. Gairėse vartojamos sąvokos:

5.1. **Regionai** – tai yra visos Lietuvos apskritys ir savivaldybės, išskyrus Vilniaus, Trakų, Kauno, Klaipėdos, Palangos ir Neringos savivaldybes.

5.2. **Visiems prieinamas turizmas** – užtikrina turistinių vietų, produktų ir paslaugų prieinamumą visiems žmonėms, nepriklausomai nuo jų fizinių apribojimų, negalios, amžiaus ar gebėjimo orientuotis aplinkoje.

5.3. **Universalus dizainas** – gaminių ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo gali naudotis vaikai, suaugę, vyrai, moterys, senyvo amžiaus, neįgalieji, įvairių tautybių ir kitų grupių žmonės.

5.4. **Vietos bendruomenė** – savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais ir tenkindami šiuos poreikius ir interesus veikiantys įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, bendruomeninės organizacijos ir kt.)

6. Kitos gairėse vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme, Lietuvos turizmo plėtros programoje ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose vartojamas sąvokas.

II SKYRIUS

DARNIOJO TURIZMO SAMPRATA IR TENDENCIJOS

7. Remiantis tarptautinių organizacijų nuostatomis ir apibrėžimais, darniojo turizmo principai apima ekonominio, aplinkosauginio, socialinio ir kultūrinio tvarumo aspektus, siekiant sukurti ne tik didesnę ekonominę naudą, bet ir geresnes gyvenimo sąlygas vietos bendruomenei, tuo pačiu efektyviau naudojant ir tausojant gamtos ir kultūros išteklius.

8. Darnusis turizmas, kaip ir darnioji plėtra, tarptautiniu lygmeniu pradėta nagrinėti dar aštuntojo dešimtmečio pabaigoje, kai Pasaulinė aplinkosaugos ir plėtros komisija (angl. the World Commission on Environment and Development) Jungtinių Tautų (toliau – JT) susitikime 1987 m. pristatė ataskaitą „Mūsų bendra ateitis“ (angl. Our Common Future). Ši ataskaita davė pradžią darniosios plėtros termino, apjungiančio skirtingas veiklas, naudojimui. Darniosios plėtros terminas oficialiai buvo patvirtintas 1992 m. Rio de Žaneiro vykusiam JT Generalinės Tarybos posėdyje. Jau 1969 m. JT Darniojo turizmo plėtros priemonę išskyrė kaip šalių ekonomiką, gamtos ir kultūros paveldo apsaugą, socialinę integraciją bei skurdo mažinimą užtikrinančią priemonę ir jos svarbą akcentavo, pažymėjo keliose svarbiose JT rezoliucijose¹.

¹ 1992 metų Rio deklaracija (angl. Rio Declaration) (Rezoliucijos Nr. A/RES/55/2) ir Darbotvarkė 21 (angl. Agenda 21); 1985 metų JT deklaracija dėl regionų plėtros ir kultūrinio paveldo (Rezoliucijos Nr. A/RES/40/172); 2000 metų Tūkstantmečio deklaracija (angl. Millenium Declaration) ir Tūkstantmečio vystymosi tikslai (angl. Millenium Development Goals) (Rezoliucijos Nr. A/RES/55/2); 2012 metų JT deklaracija „Ateitis, kurios norime“ (angl. The Future

9. Patvirtintoje 2030-ųjų m. Darnios plėtros darbotvarkėje tarp 17-oje darnios plėtros tikslų, kuriais siekiama mažinti skurdą, tausoti gamtos išteklius ir užtikrinti gerovę pasaulyje, turizmas tiesiogiai minimas trijuose iš jų, t.y. tikslas 8.9: iki 2030 m. suformuoti ir įdiegti darnųjį turizmą skatinančią politiką, kuri užtikrintų darbo vietų kūrimą ir propaguotų vietos kultūrą bei produktus; tikslas 12.b: parengti ir įgyvendinti stebėsenos priemonės, skirtas stebėti darniojo turizmo, kuris sukuria darbo vietas, propaguoja vietos kultūrą ir produktus, poveikį; tikslas 14.7: iki 2030 m. didinti mažų salų ir besivystančių valstybių ekonominę naudą, siekiant tausoti jūrų išteklių, įskaitant darnų žuvininkystės, akvakultūros ir turizmo, valdymą.

10. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO), įvardydama turizmą kaip vieną iš pagrindinių ekonomikos variklių, pažymi, jog sparčiai keičiasi vartotojų poreikiai ir vis daugiau turistų atkreipia dėmesį į darnumo aspektus: lankytojai ieško tinkamai saugomo unikalios gamtos ir kultūros paveldo bei linkę mokėti daugiau už tvarumą užtikrinančias paslaugas; auga vietinio maisto produktų paklausa ir „lėto maisto“ judėjimas, siekiantis išsaugoti vietinės gastronomijos tradicijas. PTO taip pat pažymi – turistų požiūrio tyrimai² rodo, kad 60 – 70 proc. Vakarų Europos šalių gyventojų planuodami kelionę įvertina turistinės vietovės ekologinį patrauklumą, keliaudami atsakingai žiūri į aplinką ir yra linkę mokėti daugiau už sertifikuotas paslaugas.

11. Užsienio šalių geroji praktika bei tarptautinės organizacijos, tokios PTO, Europos Komisijos Turizmo patariamasis komitetas, EBPO, Turizmo komitetas, JT švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO) ir kt., pabrėžia turizmo stebėsenos ir aiškiai suformuluotų rodiklių, kurie leistų aiškiai išmatuoti progresą, svarbą, siekiant darniojo turizmo plėtros.

III SKYRIUS

DARNUSIS TURIZMAS NACIONALINIUOSE STRATEGINIUOSE DOKUMENTUOSE

12. Strategijoje turizmas aptariamas kaip šalies ekonomikos sektoriaus plėtros dalis. Ilgalakis Strategijos tikslas – įgyvendinti darnaus vystymosi principus, planuojant ir vykdant teritorinę turizmo plėtrą, įgyvendinant turizmo infrastruktūros projektus nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis. Suformuluoti Strategijos uždaviniai numato tobulinti šalies turizmo ir rekreacijos

---

We Want) (Rezoliucijos Nr. A/RES/66/288); 2015 metų JT deklaracija „Keičiant mūsų pasaulį: 2030 m. darnios plėtros darbotvarkė“ (angl. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) (Rezoliucijos Nr. A/RES/70/1).

² Pasaulinė turizmo organizacija, 2005. Making Tourism More Sustainable – A Guide for Policy Makers. Madrid: UNWTO.

valdymo, planavimo ir rėmimo sistemą, leisiančias veiksmingai plėtoti turizmo sektorių ir aktyviai formuoti Lietuvos kaip patrauklios turizmui valstybės, įvaizdį.

13. Pastebėtina, kad Strategijoje šiuo metu turizmo sektoriui suformuluotų uždavinių pasiekimo įvertinimui pasirinkti rodikliai³ atspindi tik labai mažą strateginio tikslo dalį ir labai siaurai atspindi darnumo principų įgyvendinimą plėtojant turizmą. Sunku vertinti ir iškeltų tikslų įgyvendinimo progresą, nes surenkami duomenys labai fragmentiški. Be to, rodiklių siektinos reikšmės iki 2020 m. nėra suformuluotos, todėl neaišku, kokio progreso išties siekiama.

14. Lietuvos turizmo plėtros programos 10 punkte pabrėžiama, jog norint išlaikyti konkurencingumą tarptautinėje turizmo rinkoje, būtina siekti darnios turizmo plėtros. Labai svarbus ne tik ekonominis, bet ir sociokultūrinis turizmo poveikis.

15. Taip pat atkreipiamas dėmesys į visiems prieinamo turizmo svarbą, iškeliamą siekiamybę, kad turizmo paslaugos būtų prieinamos visiems, atsižvelgiant į įvairias negalias bei amžių. Kaip pažymima Lietuvos turizmo plėtros programos 12 punkte, skatinant įgyvendinti turizmo projektus, tikslinga nustatyti, kad šiuose objektuose būtina įrengti specialią infrastruktūrą, numatyti atitinkamą aptarnavimą (specialiai mokytas personalas, gestų kalbos vertėjai, aprašymai Brailio raštu), organizuoti veiklą ir ekspozicijas, pritaikytas specialiųjų poreikių turintiems asmenims.

16. Lietuvos turizmo plėtros programoje yra pabrėžiama turizmo sektoriaus stebėsenos, patikimų duomenų apie turizmo produktų kokybę, paklausą ir vartotojus rinkimo būtinybė, tačiau nėra suformuluoti reikalingi rodikliai, kurie tinkamai atspindėtų esamą situaciją ir progresą.

17. Taip pat pastebėtina, jog Lietuvos turizmo plėtros programoje nėra numatyti rodikliai, kurie sudarytų sąlygas išmatuoti turizmo poveikį aplinkai, kultūros paveldui ir vietos bendruomenėms. Tokie turizmo rodikliai yra labai svarbūs, nes padėtų iš anksto numatyti problemines sritis, kurios gali atsirasti turizmo traukos vietovėse bei patikimiau išmatuoti, ar turizmo sektorius sėkmingai juda link siekiamų tikslų.

IV SKYRIUS

DARNIOJO TURIZMO PLĖTROS TIKSLAI IR SIEKTINI REZULTATAI

18. Pagrindinis Gairių tikslas – prisidėti didinant Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą.

19. Tikslai:

---

³ Rodikliai: (1) bendrosios pridėtinės vertės dalis, kurią sudaro turizmo sektoriuje sukurta pridėtinė vertė, procentais; (2) suteiktų nakvynių viešbučiuose, sveikatingumo ir poilsio, kaimo turizmo ir kitose apgyvendinimo įmonėse skaičius, tūkst. vienetų; (3) pagal nustatytuosius reikalavimus įrengtų dviračių turizmo trasų ilgis, kilometrais.

- 19.1. skatinti turizmo regionuose augimą;
- 19.2. plėtoti visiems prieinamo turizmo infrastruktūrą ir paslaugas;
- 19.3. skatinti turizmo paslaugų sertifikavimą;
20. Siektini darniojo turizmo plėtos rezultatai:
  - 20.1. kasmetinis Lietuvos pozicijos kelionių ir turizmo konkurencingumo indekse kilimas per tris vietas nuo prieš tai buvusių metų lygio;
  - 20.2. turizmo regionuose augimas, pasiekiant, kad iki 2025 m. regionuose apsilankytų mažiausiai 30 proc. užsienio turistų;
  - 20.3. tarptautinius sertifikatus turinčių turizmo paslaugų teikėjų augimas iki 25 vnt. iki 2025 m.;
  - 20.4. kasmetinis turizmo sukuriama BVP padidėjimas po vidutiniškai 3 proc. kasmet, skaičiuojant nuo praėjusių metų lygio, padidinant turizmo sukuriamą BVP iki 5 proc. iki 2020 m., taip pasiekiant dabartinį Europos Sąjungos vidurkį;
  - 20.5. kasmetinis turizmo paslaugų eksporto padidėjimas po 15 proc. kasmet, skaičiuojant nuo praėjusių metų lygio.

V SKYRIUS

DARNIOJO TURIZMO PLĖTROS SKATINIMO PRIORITETAIR VEIKLOS

21. Pirmasis darniojo turizmo plėtos skatinimo prioritetasis – įtvirtinti regioninio turizmo plėtrą kaip vieną iš strateginių Lietuvos turizmo plėtos tikslų:
  - 21.1. Darnusis turizmas pabrėžia sąžiningos ekonominės grąžos vietinei bendruomenei užtikrinimą, kultūros ir gamtos paveldo apsaugą. Darniai plėtojamas turizmas Lietuvoje turėtų ženkliai prisidėti prie ekonominės veiklos regionuose diversifikavimo, naujų darbo vietų kūrimo, išsaugant bendruomenių autentiškumą ir tradicijas ir taptų svarbia bendros valstybinės darnios regionų plėtos politikos dalimi.
  - 21.2. Šiuo metu į Lietuvą atvykstančių turistų geografija yra labai ribota – didžioji dalis aplanko tik didžiuosius miestus (Vilnių – 86 proc., Kauną – 46 proc., Klaipėdą – 28 proc.) ir į savo kelionės maršrutą neįtraukia regionuose esančių kultūros ir gamtos paveldo objektų, neapsilanko tradicinių amatų centruose. Skaičiuojama, jog tik apie 10 proc. kaimo turizmo sodybų klientų yra atvykstantys iš užsienio.
  - 21.3. Siekiant didinti turizmo sektoriaus kuriamą pridėtinę vertę regionuose, būtina turizmo planavimo dokumentuose įtvirtinti regioninį turizmą kaip vieną iš strateginių Lietuvos turizmo plėtos tikslų ir visapusiškai skatinti tiek atvykstantąjį, tiek vietinį turizmą regionuose.

22. Rekomenduojamos regioninio turizmo skatinimo veiklos:

22.1. žaliojo (ekologinio) turizmo plėtra:

22.1.1. aktyviau plėtoti vandens turizmo viešąją ir privačią infrastruktūrą, kurti vandens turizmo maršrutus;

22.1.2. aktyviau plėtoti dviračių turizmo infrastruktūrą, kuriant regioninius maršrutus bei vieningą nacionalinį maršrutą, jungiantį skirtingus Lietuvos regionus ir sudarantį galimybes turistams planuoti ilgesnės trukmės keliones;

22.1.3. stiprinti bendradarbiavimą su Saugomų teritorijų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos, nacionalinių ir regioninių parkų direktcijomis, siekiant populiarinti gamtos vietovių teikiamas paslaugas turistams;

22.2. kultūros kelių plėtra:

22.2.1. stiprinti bendradarbiavimą su esamų kultūros kelių operatoriais (Žydu kultūros kelio asociacija, Šv. Jokūbo kelio draugų asociacija), plėtojant kultūros kelių infrastruktūrą bei viešinimą;

22.2.2. užtikrinti strategiškai svarbaus „Gintaro kelio“ projekto įgyvendinimą;

22.3. Lietuvos turizmo informacijos centrų (toliau – TIC) teikiamų paslaugų kokybės gerinimas:

22.3.1. skatinti TIC vietovės žemėlapius, turistinius maršrutus ir kitą turistams reikalingą medžiagą pateikti elektroniniu formatu, taip užtikrinant turistams prieigą prie informacijos ir TIC nedarbo metu;

22.3.2. skatinti savivaldybes, nustatant TIC darbo laiką labiau atsižvelgti į turistų poreikius ir numatyti darbo valandas savaitgaliais, kai turistų srautas yra didesnis;

22.4. platesnė etninės kultūros integracija į turizmo sektorių:

22.4.1. stiprinti bendradarbiavimą su tautinį paveldą kuriojančiomis institucijomis – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija bei Lietuvos nacionaliniu kultūros centru, siekiant atrinkti ir turistams pristatyti kokybiškas etninės kultūros paslaugas;

22.4.2. oficialioje Lietuvos turizmo svetainėje www.Lihuania.travel ir kitose viešinimo priemonėse pateikti medžiagą apie tradicinių amatų centrus bei kitas etninės kultūros pažinimo paslaugas turistams teikiančias įstaigas ar bendruomenes;

22.4.3. oficialioje Lietuvos turizmo svetainėje ir kitose viešinimo priemonėse pateikti išsamesnę medžiagą apie skirtingais metų laikais regionuose vykstančius tradicinius renginius;

22.4.4. sukurti etninės kultūros pažinimui skirtą turistinį maršrutą, kuris apimtų kokybiškiausias ir Lietuvos kultūros paveldo įvairovę atskleidžiančias patirtis;

22.5. glaudesnis kelionių organizatorių ir regionuose veikiančių TIC bendradarbiavimas:

22.5.1. bent kartą per metus rengti kelionių organizatorių ir TIC susitikimus, kuriuose TIC pristatytų regionuose veikiančias kokybiškiausias ir patraukliausias turizmo paslaugas.

23. Antrasis darniojo turizmo plėtros skatinimo prioritetas – skatinti visiems prieinamo turizmo plėtrą:

23.1. Darnusis turizmas akcentuoja lygias galimybes visiems turistams, nepaisant negalios, amžiaus ar kitų specifinių poreikių. Europos Komisijos duomenimis daugiau nei ketvirtadalį žemyno gyventojų sudaro negalia turintys žmonės, senjorai ir kitos visuomenės grupės, kurioms reikalinga speciali turizmo infrastruktūra. Vienas iš šešių Europos gyventojų turi negalią, tai sudaro apie 80 mln. žmonių, kurių daugiau nei pusė keliauja, taigi visiems prieinamo turizmo paklausa kasmet auga. Vienos iš tikslinių Lietuvos Respublikos atvykstamojo turizmo rinkų Vokietija, Didžioji Britanija tuo pačiu yra ir daugiausia keliautojų su specifiniais poreikiais turinčios šalys.

23.2. Lietuvoje visiems prieinamo turizmo sritis susiduria su reikšmingais iššūkiais: apgyvendinimo sektoriuje labai menka žmonėms su specialiaisiais poreikiais pritaikytų kambarių pasiūla; turizmo objektų infrastruktūra neatitinka universalaus dizaino principų; trūksta informacinio ženklavimo apie infrastruktūrą ir paslaugas negalia turintiems keliautojams.

23.3. Siekiant didinti Lietuvos turizmo konkurencingumą, prisitaikyti prie kintančios turizmo rinkos ir didinti atvykstamojo turizmo srautus, būtina įtvirtinti visiems prieinamo turizmo plėtrą kaip vieną iš Lietuvos turizmo plėtros tikslų ir visapusiškai gerinti sąlygas turistams su specialiaisiais poreikiais.

24. Rekomenduojamos visiems prieinamo turizmo skatinimo veiklos:

24.1. informavimo priemonių apie žmonėms su specialiaisiais poreikiais prieinamas turizmo paslaugas plėtra:

24.1.1. sukurti vieningą nacionalinę visiems prieinamo turizmo paslaugų ženklavimo sistemą;

24.1.2. skatinti žmonėms su specialiaisiais poreikiais turizmo paslaugas teikiančias įstaigas naudoti visiems prieinamo turizmo ženklavimą savo internetiniuose portaluose ir kitose viešinio priemonėse;

24.1.3. užtikrinti, kad oficiali internetinė Lietuvos turizmo svetainė, oficialios TIC internetinės svetainės ir naujai kuriamos mobiliosios programos būtų pritaikytos žmonėms su negalia⁴;

---

⁴ Viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumas nustatomas Europos parlamento ir tarybos direktyvoje (ES) 2016/2102.

24.1.4. oficialioje Lietuvos turizmo svetainėje ir oficialiose TIC svetainėse atskiroje skiltyje pateikti turistams su specialiaisiais poreikiais reikalingą informaciją;

24.1.5. aktyviau bendradarbiauti ir konsultuotis su nevyriausybinėmis organizacijomis, atstovaujančiomis žmonių su specialiaisiais poreikiais interesams, siekiant užtikrinti turistams pateikiamos informacijos ir informacinės infrastruktūros kokybę;

24.2. turizmo paslaugų prieinamumo gerinimas:

24.2.1. įtraukti universalaus dizaino sąvoką į Lietuvos turizmo plėtros programą ir akcentuoti universalų aplinkos pritaikymą plėtojant turizmo infrastruktūrą;

24.2.2. vertinant ES struktūrinės paramos projektų paraiškas, įvesti papildomą kriterijų, suteikiantį prioritetą projektams, kuriuose numatytas universalaus dizaino principų įgyvendinimas, kuriant turizmo infrastruktūrą;

24.3. kokybiškų turizmo paslaugų žmonėms su specialiaisiais poreikiais plėtra:

24.3.1. Lietuvos turizmo plėtros programoje kaip vieną iš tikslų numatyti turizmo maršrutų žmonėms su specialiaisiais poreikiais plėtra;

24.3.2. įtraukiant žmonių su negalia organizacijų ekspertus, organizuoti viešojo ir privataus turizmo sektoriaus darbuotojams mokymus visiems prieinamo turizmo tema, suteikiant žinias ir ugdant įgūdžius, reikalingus visiems prieinamo turizmo paslaugų kūrimui bei darbui su specialiuju poreikiu turinčiais turistais;

24.3.3. skatinti TIC savo vietovėse kurti visiems prieinamus turistinius maršrutus.

25. Trečiasis darniojo turizmo plėtros skatinimo prioritetas – skatinti verslumą turizmo sektoriuje, ypatingą dėmesį skiriant turizmo smulkiojo verslo plėtrai regionuose:

25.1. Vienas iš pagrindinių darniojo turizmo siekių – užtikrinti sąžiningą ekonominę grąžą vietos gyventojams, kurti darbo vietas ir prisidėti prie vietovės gyventojų gerovės.

25.2. Šiuo metu Lietuvos regionuose trūksta kokybiškų apgyvendinimo bei maitinimo įstaigų, vykstantys kultūriniai renginiai ir festivaliai nepritraukia užsienio turistų. Dirbantiems turizmo sektoriuje darbuotojams trūksta gebėjimų ir žinių, kaip kryptingai plėtoti turizmo verslą, kurti patrauklius ir tvarius turistinius produktus ir paslaugas.

25.3. Siekiant didinti turizmo sektoriaus konkurencingumą bei vietos gyventojams kuriamą pridėtinę vertę, būtina skatinti turizmo smulkiojo verslo plėtrą regionuose. Kuriant verslumo turizmo sektoriuje skatinimo programą, rekomenduojama remtis gerąja Švedijos patirtimi įgyvendinant „Kurbits“ programą.

26. Rekomenduojamos verslumo turizmo sektoriuje skatinimo veiklos:

---

⁵ Šaltinis: Kurbits. Prieiga internetu: <http://www.kurbits.org/en/>

26.1. bendradarbiavimo su VšĮ „Versli Lietuva“ stiprinimas:

26.1.1. kartu su VšĮ „Versli Lietuva“ kasmet numatyti turizmo verslumą skatinančias priemones;

26.1.2. informuoti smulkųjį turizmo verslą apie esamą VšĮ „Versli Lietuva“ verslo konsultantų tinklą, galimybes gauti finansavimą verslo pradžiai ir verslo plėtrai, skatinti verslą pasinaudoti šiomis priemonėmis;

26.2. verslumo programos turizmo smulkiojo verslo atstovams įgyvendinimas:

26.2.1. suburti profesionalių turizmo konsultantų grupę ir sukurti mokymų programas skirtingoms turizmo paslaugų grupėms;

26.2.2. užtikrinti verslumo programos dalyviams individualaus konsultavimo galimybę, konsultantams atvykstant į dalyvių veiklos įgyvendinimo vietą;

26.2.3. vykdyti verslumo programos rezultatų stebėseną, vertinti efektyvumą ir keisti programų pobūdį atsižvelgiant į turizmo smulkiajame versle dominuojančias problemines sritis.

27. Ketvirtasis darniojo turizmo plėtros skatinimo prioritetas – skatinti turizmo paslaugų sertifikavimą:

27.1. Sertifikavimas yra viena iš pagrindinių ir plačiai taikomų priemonių, užtikrinanti darnios plėtros principų integraciją turizmo sektoriuje bei sektoriaus konkurencingumą. Pasaulyje veikia žinomos ir vartotojų pasitikėjimą užtikrinančios tarptautinės sertifikavimo programos. Vis daugiau vartotojų iš Vakarų Europos, Šiaurės šalių ir tolimųjų rinkų renkasi sertifikuotas paslaugas ir sutinka už jas mokėti didesnę kainą.

27.2. Šiuo metu plačiai atpažįstami tarptautiniai sertifikatai „Žalioji raktas“, „Mėlynoji vėliava“ Lietuvoje nėra paplitę ir nėra šiuos sertifikatus aktyviai platinančios institucijos. Lietuvoje nėra naudojamas ir Pasaulinės darniojo turizmo tarybos (angl. Global Sustainable Tourism Council) sertifikavimas viešbučiams, kelionių organizatoriams ir turizmo vietovėms. Sertifikavimas ypatingai svarbus sveikatos turizmo sektoriuje. Deja, šiuo metu Lietuvoje naudojami gamtiniai sveikatos veiksniai (molis, vanduo, dumblas ir kt.) nėra sertifikuoti.

27.3. Sertifikavimas ne tik paskatintų atsakingą gamtos resursų naudojimą ir poveikio aplinkai mažinimą, bet ir prisidėtų prie sėkmingesnio Lietuvos, kaip šiuolaikiškos ir tarptautinius turizmo standartus atitinkančios šalies, įvaizdžio formavimo. Tad, siekiant didinti Lietuvos, kaip turizmo krypties žinomumą, patikimumą, o tuo pačiu ir konkurencingumą, būtina aktyviau skatinti darniojo turizmo paslaugų sertifikavimą.

28. Rekomenduojamos darniojo turizmo paslaugų sertifikavimo skatinimo veiklos:

28.1. finansinė valstybės parama sertifikuotam turizmo paslaugų tiekėjui:

28.1.1. vykdant turizmo paslaugų viešuosius pirkimus prioritetą suteikti sertifikuotoms paslaugoms;

28.1.2. sudaryti sąlygas turizmo paslaugas sertifikuojančiam verslui gauti dalinę kompensaciją už patirtas išlaidas;

28.1.3. numatyti mokesťines lengvatas sertifikuotiems ir mažesnę poveikį aplinkai darantiems turizmo verslams;

28.1.4. gamtinių sveikatos veiksnių sertifikavimui išnaudoti ikiprekybinių pirkimų teikiamas galimybes gauti finansavimą;

28.2. glaudesnis bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis, platinančiomis darniojo turizmo paslaugų sertifikatus:

28.2.1. užtikrinti, kad Lietuvoje aktyviai veiktų tarptautinių organizacijų, platinančių darniojo turizmo paslaugų sertifikatus, atstovai;

28.2.2. organizuoti informacinius seminarus turizmo verslo atstovams regionuose apie sertifikavimo naudą, kviečiant sertifikavimą vykdančių tarptautinių organizacijų ekspertus.

29. Penktasis darniojo turizmo plėtros skatinimo prioritetas – peržiūrėti turizmo finansavimo principus, skatinant bendradarbiavimą tarp viešojo ir privataus sektoriaus bei užtikrinant lygias galimybes visų regionų įsitraukimui:

29.1. Lietuvos turizmo plėtros programoje yra išskiriami prioritetiniai turizmo plėtros regionai. Jiems sudaromos palankesnės sąlygos turizmo sektoriaus plėtrai pasinaudojant ES parama. Neprioritetiniai regionai neturi teisės teikti paraiškų ES finansavimui gauti. Tokia sistema prisideda prie viešojo turizmo sektoriaus atstovų tarpusavio susiskaldymo, nes regionai, nepriskirti prie prioritetinių, netenka motyvacijos plėtoti naujus ir konkurencingus turizmo produktus, vietos bendruomenės sulaukia mažesnio vietinės valdžios palaikymo. Esama turizmo finansavimo sistema taip pat nepakankamai skatina viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo, trūksta skirtingų suinteresuotų institucijų, organizacijų vieningo požiūrio ir susitelkimo ties aiškia regiono turizmo plėtros vizija.

29.2. Siekiant užtikrinti lygias galimybes darniai regionų plėtrai, skatinti pozityvų konkurencingumą ir bendradarbiavimą tarp regionų, būtina peržiūrėti turizmo finansavimo sistemą.

29.3. Peržiūrint turizmo finansavimo principus, rekomenduojama remtis gerąja Prancūzijos patirtimi, įgyvendinant bendradarbiavimą tarp skirtingų turizmo srities suinteresuotų institucijų, organizacijų skatinančią programą⁶ – „Turizmo vietovių kontraktai“ (angl. Destination Contracts).

30. Rekomenduojamos turizmo finansavimo pertvarkymo veiklos:

---

⁶ Šaltinis: Destinations Contracts. Prieiga internetu: <http://atout-france.fr/content/contrats-de-destinations>

30.1. rengiant kitą Lietuvos turizmo plėtros programą atsisakyti prioritetinių turizmo plėtros regionų ir sudaryti lygias sąlygas visiems regionams teikti paraiškas finansavimui gauti;

30.2. paraiškų vertinimo kriterijuose numatyti svarius prioritetinius balus tiems projektams, į kurių įgyvendinimą įsitraukia tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus atstovai, atstovaujantys skirtingoms turizmo paslaugų teikėjų grupėms;

30.3. paraiškose numatyti būtinybę apibrėžti aiškią regiono turizmo plėtros viziją ir aiškų vieningą turistinį įvaizdį;

30.4. skirti finansavimą tik tiems turizmo produktams ir paslaugoms, kurie atitinka regiono pasirinktą turistinį įvaizdį ir yra konkurencingi pritraukiant ne tik vietinius, bet ir iš užsienio atvykstančius turistus.

31. Šeštasis darniojo turizmo plėtros skatinimo prioritetas – atnaujinti turizmo rodiklių sistemą, pritaikant tarptautinių organizacijų siūlomus rodiklius darnios plėtros principų integracijai turizmo sektoriuje:

31.1. Strateginis Lietuvos turizmo plėtros programos tikslas – didinti Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą. Numatytas vertinimo kriterijus – kelionių ir turizmo konkurencingumo indeksas (toliau – Indeksas), apskaičiuojamas Pasaulio ekonomikos forumo. 2012 metais Lietuva buvo 49-oje Indekso vietoje, o iki 2020 metų numatyta pasiekti 44-ąją. Tačiau šiuo metu Lietuvos pozicija krenta ir, remiantis 2015 metų duomenimis, Lietuva užima tik 59-ą vietą.

31.2. Siekiant didinti turizmo sektoriaus konkurencingumą, vykdyti sėkmingesnę turizmo planavimą nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu bei įvertinti turizmo sektoriaus daromą įtaką šalies ekonominei ir sociokultūrinei plėtrai, būtina taikyti turizmo rodiklius ir atitinkamas jų rinkimo metodikas, kurios leistų tikslingai išmatuoti turizmo sektoriaus daromą įtaką ir integruoti darnios plėtros principus į turizmo sektorių.

32. Rekomenduojamos turizmo rodiklių sistemos atnaujinimo veiklos:

32.1. peržiūrėti šiuo metu naudojamus turizmo rodiklius ir jų rinkimo metodikas bei pateikti siūlymus dėl rodiklių ir jų metodikų tikslinimo;

32.2. remiantis tarptautinių organizacijų rekomenduojamais rodikliais, pasiūlyti turizmo rodiklius bei duomenų rinkimo metodikas, kurios leistų įvertinti turizmo kuriamą ekonominį, sociokultūrinį ir aplinkosauginį poveikį regionuose bei nacionaliniu lygmeniu;

32.3. kadangi Indeksas susideda iš 14 subindeksų, atsižvelgiant į Lietuvos poziciją pagal atskirus subindeksus, tikslinga pasiūlyti turizmo rodiklius, leisiančius aiškiai išskirti problemines sritis.

33. Septintasis darniojo turizmo plėtros skatinimo prioritetas – skatinti viešojo ir privataus sektoriaus bei visos visuomenės sąmoningą požiūrį į darnųjį turizmą:

33.1. Darnios plėtros principų įgyvendinimas turizmo sektoriuje yra galimas tik esant supratingam, sąmoningam požiūriui bei vieningam visų suinteresuotų subjektų pritarimui. Šiuo metu Lietuvoje viešojo ir privataus sektoriaus atstovai bei visuomenė turi per mažai žinių apie darnumo principus, nežino, kokiomis priemonėmis jie gali būti integruoti turizmo sektoriuje, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, norint prisidėti prie darniosios plėtros įgyvendinimo.

33.2. Siekiant darniai plėtoti Lietuvos turizmo sektorių, didinti turizmo konkurencingumą ir šaliai kuriamą pridėtinę vertę, būtina skatinti viešojo sektoriaus, verslo bei visos visuomenės sąmoningą požiūrį į darnųjį turizmą.

34. Rekomenduojamos sąmoningo požiūrio į darnųjį turizmą skatinimo veiklos:

34.1. kasmet organizuoti Darniojo turizmo konkursą ir apdovanojimus, nustatant aiškius darnumo kriterijus ir įtraukiant skirtingus turizmo paslaugų teikėjus: apgyvendinimo, maitinimo įstaigas, kelionių organizatorius, TIC. Taip pat rekomenduojama įtraukti ir vietos bendruomenes, kurios teikia turizmo paslaugas.

34.2. inicijuoti nacionalines turizmo rinkodaros priemones, kuriose būtų akcentuojamas darnus turizmas.

VI SKYRIUS

LIETUVOS DARNIOJO TURIZMO GAIRIŲ ĮGYVENDINIMAS

35. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, remdamasi Gairėmis ir bendradarbiaudama su Gairėse nurodytomis ir kitomis suinteresuotomis institucijomis, ne vėliau nei iki 2017 m. III ketvirčio parengia Gairių įgyvendinimo priemonių planą.

36. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija koordinuoja Gairių priemonių plano įgyvendinimą bei stebėseną ir prireikus teikia siūlymus jam tobulinti.